

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ, ЗОКРЕМА ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ, В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

КЛЮЄВА Євгенія Миколаївна - кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри господарського та транспортного права юридичного факультету ДУІТ
УДК 342.951

Автором дано определение административно-правового регулирования деятельности транспортных систем. Сделан анализ нормативно-правовых актов Украины, учитывая процесс приведения национального законодательства с международными, в частности европейскими стандартами. Проанализирована транспортная Стратегия Украины на ближайшие несколько лет, определены основные направления имплементации европейских директив и международных конвенций в области водного транспорта.

Ключевые слова: европейские стандарты, транспортная стратегия, аудит ИМО, транспортные системы, государственное регулирование.

Сучасні умови життя диктують необхідність стрімкого розвитку глобальної транспортної системи. Економіка і соціальна сфера будь-якої держави безпосередньо залежать від раціональної організації транспортних систем, що включають у себе як пасажирські, так і вантажні перевезення.

Морський транспорт є основою світової торгівлі і глобалізації. Двадцять чотири години на добу круглий рік судна здійснюють перевезення вантажів в усі куточки земної кулі. У найближчі роки значущість цієї діяльності буде зростати поряд з прогнозованим збільшенням обсягу світової торгівлі, оскільки, як вважається, мільйони людей зможуть мати розширений доступ до основних матеріальних благ, товарів і продуктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що сьогодні проблематика адміністративно-правового регулювання держави морської галузі розглядається здебільшого в науково-публіцистичній літературі, питання визначення адміністративно-правового регулювання розглядаються в багатьох підручниках з адміністративного права, зокрема Стеценко С.Г., Задихайло О.А., Битяк Ю.П., Гриценко І.С. Мельник Р.С.; велику кількість робіт було присвячено питанням правового регулювання перевезень, але досліджень, з питань правового регулювання діяльності транспортних систем зараз бракує.

Формулювання цілей

Метою статті є проведення аналізу джерел адміністративно-правового регулювання діяльності транспортної системи України, зокрема водного транспорту, в умовах євроінтеграційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу

Компонентами транспортної системи є транспортна мережа, комплекс, інфраструктура, рухомий склад та інші технічні споруди, пов'язані з виробництвом, ремонтом і експлуатацією транспортних засобів, а також різні методи і системи організації процесу перевезень. Крім того, в систему входять організації та підприємства, які займаються діяльністю, спрямованою на вдосконалення та розвиток транспортної системи: галузеве машинобудування, будівництво, паливно-енергетичні системи, наукові та освітні центри. Інфра-

структура - це комплекс матеріальних складових транспортної системи, нерухомо зафіксованих у просторі, які утворюють транспортну мережу. Такою мережею називають сукупність засобів сполучення (відрізки автомобільних і залізничних магістралей, трубопроводів, водних шляхів і інше) і вузлів (дорожні розв'язки, термінали), які використовуються при здійсненні транспортних перевезень.

Законом України «Про транспорт» від 10.11.1994р. зазначається, що в Україні діє єдина транспортна система. Вона повинна відповідати вимогам суспільного виробництва і національної безпеки, мати розгалужену інфраструктуру, забезпечувати зовнішньоекономічні зв'язки країни. Єдину транспортну систему становлять, відповідно до ст.21 Закону України «Про транспорт»: транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт і метрополітен); промисловий залізничний транспорт; відомчий транспорт; трубопровідний транспорт; шляхи сполучення загального користування [1].

До основних завдань функціонування транспортної системи відноситься забезпечення мобільності населення, а також задоволення економічних вимог до перевізних процесів, які полягають у максимально ефективному переміщенні вантажів. Тому визначення ефективності транспортної системи - це встановлення рівноваги між діаметрально протилежними точками: потребами суспільства й отриманням економічної вигоди. Розвиток транспортних мереж (водних, наземних або повітряних) залежить від наступних факторів: особливості клімату, географічне положення, чисельність і рівень життя населення в регіоні, інтенсивність товарообігу, мобільність населення, існування природних шляхів сполучення (наприклад, річкова мережа) та інші.

Роботу транспортної системи забезпечує транспортна інфраструктура, що включає в себе шляхи сполучення, рухомий склад, вантажно-розвантажувальне господарство транспортних та інших підприємств і організацій, які здійснюють навантаження, розвантаження і перевалку вантажів (що перевозяться всіма видами транспорту), а також засоби управ-

ління і зв'язку, різноманітне технічне обладнання. Сам процес адміністративно-правового регулювання представляє собою систему послідовних дій державних органів за допомогою правових методів і засобів для досягнення цілей регулювання поведінки учасників суспільних відносин у сфері державного управління. Сфера транспорту не може функціонувати сама по собі. Керуючись суттєвою присутністю держави в транспортній галузі, слід зазначити, що завданнями державного управління в галузі транспорту є:

- своєчасне, повне та якісне задоволення потреб населення і суспільного виробництва в перевезеннях і потреб оборони України;
- захист прав громадян під час їх транспортного обслуговування;
- безпечне функціонування транспорту;
- додержання необхідних темпів і пропозицій розвитку національної транспортної системи;
- захист економічних інтересів України і законних інтересів підприємств і організацій транспорту та споживачів транспортних послуг;
- створення рівних умов для розвитку господарської діяльності підприємств транспорту;
- обмеження монополізму і розвиток конкуренції;
- координація роботи різних видів транспорту;
- ліцензування окремих видів діяльності в галузі транспорту та інші (Стеценко Адмін. Право. підручник) [2].

У Україні адміністративно-правове регулювання відносин у сфері діяльності транспорту належить до пріоритетних напрямів внутрішньої політики держави. Створення правових стимулів щодо розвитку транспортної системи є одним з основних резервів підвищення добробуту суспільства, його економічного потенціалу відповідно до напрямів розвитку держави, закріплених Конституцією.

В травні 2018 року Кабінет Міністрів України прийняв рішення про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року «Drive Ukraine 2030», яка була затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України [3].

Стратегія визначає концептуальні засади формування та пріоритети реалізації державної політики в галузі транспорту, спрямовані на інтеграцію національної транспортної мережі до міжнародної транспортної мережі, задоволення потреб населення у перевезеннях та покращення умов ведення бізнесу задля створення конкурентоспроможної та ефективної національної економіки.

Для реалізації положень Стратегії Кабінет Міністрів затверджуватиме трирічні плани заходів, які розроблятиме Міністерство Інфраструктури разом з іншими заінтересованими центральними та місцевими органами виконавчої влади. Стратегія визначає основні напрями покращення якості надання транспортних послуг, передбачає наближення рівня їх надання та розвитку інфраструктури до європейських стандартів, підвищення рівня безпеки та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, реагує на необхідність поліпшення системи управління, проведення адміністративної реформи та децентралізації повноважень центральних органів виконавчої влади, запровадження антикорупційної політики, корпоративного управління у державному секторі економіки. Як зазначають у Міністерстві Інфраструктури, стратегічною метою України є інтеграція у світову економіку та технологічний стрибок у сфері інфраструктури.

Виконання положень Транспортної Стратегії «Drive Ukraine 2030», як наголошують фахівці та експерти, дозволить перетворитись Україні на розвинену, високотехнологічну та інноваційну країну завдяки розвитку сфери транспорту та інфраструктури, застосування новітніх технологій. Транспортна Стратегія Drive Ukraine 2030 – це в майбутньому цифрова інфраструктура, безпека на транспорті, безпілотні автомобілі, транспортні коридори та єдина транспортна та інфраструктурна мережа з Європейським Союзом. Стратегія – важливий документ, який передбачає переорієнтацію вантажів та пасажиропотоку на Європейський Союз, розвиток цифрової інфраструктури, сучасних технологій та електротранспорту.

Одним із напрямів реалізації Транспортної Стратегії є вдосконалення адміністративно-правового регулювання водного тран-

спорту, вдосконалення системи управління цієї галузі.

Судноплавство, морське і річкове, має стратегічне значення для кожної країни, що має доступ до відкритих морів. На галузь міжнародного судноплавства припадає 90 відсотків світової торгівлі. Небезпечна природа морів наражає судна та мореплавців на значні фізичні ризики, тому питання безпеки суден, навчання моряків, умови їх праці та побуту є особливо важливими для заінтересованих сторін та ефективного бізнесу. Судноплавство є найменш шкідливим для навколишнього природного середовища видом комерційних перевезень.

Україна як сторона міжнародних конвенцій, інших міжнародно-правових актів у сфері торговельного мореплавства повинна дотримуватися міжнародних стандартів безпеки мореплавства та охорони суден і портів. Їх повноцінна імплементація вимагає наявності чітко структурованої системи забезпечення безпеки мореплавства і загальної безпеки, яка має належні організаційні, кадрові та матеріальні ресурси і сучасну правову базу.

За роки свого державного розвитку Україна істотно втратила позиції морської держави через втрату більшості суден торговельного та риболовного флоту, значне скорочення суднобудування, руйнацію військово-морських сил, уповільнення соціально-економічного розвитку приморських регіонів. Розвиток морських перевезень українськими суднами не відповідає загальносвітовим тенденціям. Крім того, відсутні економічні стимули для реєстрації суден під Державним Прапором України.

Важливим чинником повернення України на світовий ринок перевезень на морських і внутрішніх водних шляхах є створення сучасного правового поля для приваблення інвестицій у цей сегмент транспортного сектору економіки. Для цього вкрай необхідним є приведення національного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами судноплавства. Міжнародні конвенції, прийняті у рамках діяльності Міжнародної морської організації, документи Комітету з Водного транспорту Європейської Економічної Комісії ООН і Дунайської комісії є основою, яку необхідно імплементувати у правове поле

України. Законодавство Європейського Союзу є зразком такої імплементації, що повинно стати прикладом для України.

Метою Стратегії імплементації положень директив та регламентів Європейського Союзу у сфері міжнародного морського та внутрішнього водного транспорту (“дорожня карта”), яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2017 р. № 747-р, є запровадження режиму внутрішнього ринку у відповідному секторі за принципом взаємності [4].

Основним завданням Стратегії є адаптація національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, що сприятиме лібералізації та взаємному доступу на ринки України та Європейського Союзу та повне виконання Україною зобов'язань у сфері торговельного мореплавства і внутрішнього водного транспорту, які взяті нею за міжнародними договорами у зазначених сферах [4].

Висновки

Отже, зроблений аналіз нормативної бази діяльності держави, які направлені на вдосконалення діяльності транспортних систем, зокрема діяльності водного транспорту, можна зробити висновок, що транспортна стратегія передбачає значний розвиток морського та річкового транспорту [5]. А саме:

- оновлення морського торговельного флоту, днопоглиблювального та буксирного флоту та стимулювання конкуренції – сьогодні оновлення флоту та стимулювання конкуренції неможливе без достатнього інвестування в галузь;

- концесія державних стивідорних компаній, розбудова інфраструктури глибоководних морських портів та будівництво спеціалізованих перевантажувальних комплексів – питання перегляду Закону України «Про концесію» стоїть уже дуже давно, оскільки існуючий нормативно-правовий акт має достатньо недоліків і в значній мірі перешкоджає впровадження концесії;

- спрощення процедур реєстрації суден під Державним прапором України та системи дипломування українських моряків, забезпечення дотримання міжнародних стандартів підготовки та оцінки кваліфікації – передбачається створення міжнародного реєстру

торговельних суден, що може підняти рейтинг України як морської держави на значний рівень;

- модернізація річкової інфраструктури та скорочення річкових транспортних витрат – правове регулювання річкового транспорту взагалі сьогодні знаходиться на дуже низькому рівні, про що свідчить застаріла правова база. Необхідно провести значну роботу щодо вдосконалення правової бази і системи управління річковим транспортом, зокрема необхідно закріпити адміністративно-правовий статус річкових портів;

- інтеграція внутрішніх водних шляхів у загальну логістичну мережу ЄС TEN-T та розвиток європейського водного коридору E-40 між Чорним та Балтійським морями;

- спрощення процедури доступу до судноплавства внутрішніми водними шляхами суден під іноземним прапором.

А проведений Міжнародною морською організацією аудит галузі морського та річкового транспорту свідчить про те, що Україна знаходиться на шляху правильної реалізації всіх планів і стратегій держави. Аудит ІМО - це знакова подія проведення повного аналізу якості та рівня виконання відповідних міжнародних конвенцій та резолюцій ІМО Україною, що є основою для покращення рівня виконання зобов'язань України як держави прапора, держави порту та прибережної держави шляхом вдосконалення нормативно-правової бази, інструментів та механізмів роботи.

Література

1. Закон України «Про транспорт» від 10.11.1994 № 232/94-ВР // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-ВР>
2. Стеценко С. Г. Адміністративне право України Навчальний посібник – К Атіка, 2007. // Режим доступу: <http://radnuk.info/pidrychnuku/493-stetsenko/9779-s-2.html>
3. Урядовий портал. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. «Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року» // Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-nacionalnoyi-transportnoyi-strategiyi-ukrayini-na-period-do-2030-roku>

АНОТАЦІЯ

Автором надане визначення адміністративно-правового регулювання діяльності транспортних систем. Зроблений аналіз нормативно-правових актів України, з огляду на процеси приведення національного законодавства до міжнародних, зокрема європейських стандартів. Проаналізована транспортна Стратегія України на найближчі декілька років, визначені основні напрями імплементації Європейських директив та міжнародних конвенцій в галузі водного транспорту.

Ключові слова: європейські стандарти, транспортна стратегія, аудит ІМО, транспортні системи, державне регулювання.

SUMMARY

The author gives a definition of administrative and legal regulation of the operation of transport systems. An analysis of legal acts of Ukraine is made, taking into account the processes of bringing national legislation into line with international, in particular European standards. The transport strategy of Ukraine for the next several years is analyzed, the main directions of implementation of European directives and international conventions in the field of water transport are defined.

Key words: European standards, transport strategy, IMO audit, transport systems, state regulation.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2017 р. № 747-р «Про схвалення Стратегії імплементації положень директив та регламентів Європейського Союзу у сфері міжнародного морського та внутрішнього водного транспорту («дорожньої карти»)» // Режим доступу: <http://consultant.pragus.ua/?doc=0ATDM23168&abz=JVHO4>

5. Сайт видання: Європейська правда. Експертна думка. // Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/05/5/7065323/>

Автореферат статті

Сучасні умови життя диктують необхідність стрімкого розвитку глобальної транспортної системи.

Компонентами транспортної системи є транспортна мережа, комплекс, інфраструктура, рухомий склад та інші технічні споруди, пов'язані з виробництвом, ремонтом і експлуатацією транспортних засобів, а також різні методи і системи організації процесу перевезень. Відповідно до ст.21 Закону України «Про транспорт»: транспорт загального користування (залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт і метрополітен); промисловий залізничний транспорт; відомчий транспорт; трубопровідний транспорт; шляхи сполучення загального користування.

Роботу транспортної системи забезпечує транспортна інфраструктура. Сам процес адміністративно-правового регулювання представляє собою систему послідовних дій

державних органів за допомогою правових методів і засобів для досягнення цілей регулювання поведінки учасників суспільних відносин у сфері державного управління.

У травні 2018 року Кабінет Міністрів України прийняв рішення про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Стратегія визначає концептуальні засади формування та пріоритети реалізації державної політики в галузі транспорту, спрямовані на інтеграцію національної транспортної мережі до міжнародної транспортної мережі, задоволення потреб населення у перевезеннях та покращення умов ведення бізнесу задля створення конкурентоспроможної та ефективної національної економіки. Виконання положень Транспортної Стратегії дозволить перетворитись Україні на розвинену, високотехнологічну та інноваційну країну завдяки розвитку сфери транспорту та інфраструктури, застосування новітніх технологій.

Одним із напрямів реалізації Транспортної Стратегії є вдосконалення адміністративно-правового регулювання водного транспорту, вдосконалення системи управління цієї галузі. Судноплавство, морське і річкове, має стратегічне значення для кожної країни, що має доступ до відкритих морів. Проведений Міжнародною морською організацією аудит галузі морського та річкового транспорту свідчить про те, що Україна знаходиться на шляху правильної реалізації всіх планів і стратегій держави.